

M I C A L E T T E A T R E

Propostes didàctiques

El drac

Elaborades per Manel Cubedo

E L D R A C

D E S C R I P C I Ó

Autor: *Manel Cubedo*

Il·lustracions: *Felip Raldó*

Introducció i propostes d'escenificació: *Manel Cubedo*

Edicions Bromera / Alzira, 1995

Collecció: «MICALET TEATRE», núm. 3.

Format: 20'5 x 13 cm, 112 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de 12 anys. En aquesta obra es poden descobrir dites, costums i fets populars. Però encara que s'hi parla de temps passats, pot haver-hi, si així es vol veure, un punt de connexió amb el present. Per tant, la seua lectura pot estimular la reflexió crítica dels lectors adolescents que s'enfronten a la creació del seu propi món ètic. A més, la diversitat de tècniques exposades en la narració pot significar un repte a tot aquell que es dispose a treballar teatralment aquest text.

L'ARGUMENT

Un jove pescador decideix revisar les xarxes per precaució abans d'anar-se'n a València a fer unes comandes. El llac de l'Albufera és tranquil, però és millor no fiar-se'n mai. Des de fa anys circulen llegendes i velles històries de por que, segons sembla, poden ser certes. Alguna cosa més forta que els llamps s'acosta per l'horitzó i la barca del jove pescador desapareix misteriosament. Tots la busquen sense cap resultat positiu.

Al dia següent uns joves, que juguen a la vora de l'Albufera, descobreixen la nau del pobre pescador destrossada, però del jove no hi ha cap rastre. La milícia comença a patricular alertada pels mis-

teriosos successos i un dels soldats també desapareix després de raonar amb una veu estranya.

Un foraster que viatja a València es detingut com a màxim sospitós dels fets, encara que ell es declara innocent. Des de dins de la presó, el foraster coneix a una xiqueta que demana almoïna pels voltants de la cella i que es lamenta de la desaparició dels seus pares. Segons Marieta, un drac ha devorat els seus pares, però ningú no li fa cas, tret de Salomó, el foraster. Aquest, que confia en la justícia, promet ajudar la xiqueta quan l'alliberen del seu injust empresonament.

Naturalment, ningú no creu en l'existència d'un drac, fins que apareix al Palmar en una festa i es menja dues clavariesses, el rector i el capità de la guàrdia. Les autoritats intenten desfer-se de la temuda fera. Al principi envien els soldats, després organitzen una processó i, finalment, el governador prova de negociar amb el drac, però res no sembla convèncer la fera.

Mentrestant, Marieta, que ha fet amistat amb un brivall, es dedica a furtar fruita i, de tant en tant, parla pel finestró amb el foraster, que ha sigut condemnat a mort. Aquest demana a la xiqueta que faci córrer la veu per la ciutat dient que ell té la solució per vèncer la fera. Com que està condemnat a mort, el governador, assabentat dels rumors, li ofereix la llibertat en canvi de desfer-se del drac.

Després d'estar un temps preparant-se, Salomó, el foraster, és conduït fora de la ciutat i abandonat a la seua sort. Tots esperen impacients l'aparició del drac, encara que confien poc en les possibilitats del voluntari, ja que està sol amb un pal i cobert amb una túnica.

El drac apareix amb la voluntat de menjar-se el condemnat, mentre que aquest espera pacientment que s'hi acostee i just quan es troba molt a prop, es lleva la túnica i descobreix una armadura feta amb espills. Enlluernat i espantat per la seua pròpia visió, el drac obri la boca i es queda immobilitzat per uns instants, que són aprofitats per Salomó per col·locar-li el pal a la boca del drac, que queda així a mercè de l'espasa de l'enginyós contrincant.

Les autoritats ofereixen moltes prebendes al foraster, però aquest no les accepta, perquè ha decidit tornar a la seua terra. Salomó adopta abans a Marieta, la seua jove amiga, i junts viatgen cap a Jerusalem.

ANTECEDENTS DE L'OBRA

La història d'un drac aparegut a l'Albufera fou narrada ja pel novel·lista Vicent Blasco Ibáñez en el seu llibre titulat *Cuentos*

valencianos. Per aquest motiu, en aquesta versió dramatitzada, s'inclou la seua figura com narrador i fil conductor de l'obra. Però, també hi ha d'aquest fet altres versions, una de les quals, tal volta la versió més coneguda després de la de Blasco, es titula *El drac del mercat* i es desenvolupa a l'època de la València medieval. Narra els fets que succeeixen en un ramal del riu Túria, que passava a prop del mercat, on apareix un drac que atemoreix els veïns.

Aquesta última llegenda conta, com argument principal, que una jove es venja dels homes després d'haver sigut enganyada per un mariner. Per això, la jove porta els seus amants a un lloc del riu, per tal que la fera s'encarregue de menjar-se'ls, però llavors ací un dels desapareguts és un noble, fet que motiva que es prenguen mesures per matar el drac. Però sols un condemnat a mort ho aconsegueix, utilitzant el mateix sistema enginyós que s'empra en l'obra teatral.

D'aquesta història hi ha, com a prova testimonial, una sèrie de dibuixos recollits en socarrats de l'època i que actualment es reproduïxen molt sovint en les noves produccions fetes per als turistes o la decoració.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Aquesta versió teatral de la història del drac conserva el plantejament principal dels dos contes més coneguts, però no utilitza el seu argument central, perquè el tema central de l'obra és un altre que no ha estat plantejat en les històries anteriors.

En primer lloc, l'obra de Manel Cubedo ens mostra una València rural amb gent senzilles, sense ostentacions ni parafernàlies; una ciutat que viu rodejada per una muralla i molt a prop d'un llac conegut per tots. Els habitants de la ciutat són com tots els que pot haver en qualsevol lloc: tenen problemes, alguns són feliços, altres no, són ambiciosos, envejosos i, en alguns casos, poc considerats amb els forasters o els pobres.

L'aparició del drac provoca desconfiança entre la gent del poble i entre els seus governants, però, al mateix temps, tots aquells que, d'una manera o d'altra, han de tenir relacions amb el drac, pensen que poden traure algun profit del monstre, sempre que arriben a un acord satisfactori amb la fera.

En aquest context és un foraster el que pateix la injustícia dels costums mal arrelats, perquè, amb ell, es repeteix allò tan humà de buscar l'enemic fora de casa. Però, per damunt de tot, s'imposa un valor més poderós que tot el que s'ha exposat: la confiança

i la solidaritat de qui, sense tenir res, es preocupa per qui està patint.

L'espill, finalment, mostra al monstre la seua cara i aquest s'espanta en veure's reflectit, però ¿és només el drac qui necessita un espill? Aquesta és la primera pregunta que es pot plantejar en un primer treball de debat, al que es poden afegir altres aspectes com:

—La burla que realitzen dos joves a un amic poc dotat de llums.

—La deducció fàcil que beneficia el soldat i el converteix en caporal. ¿Cal fer sempre judicis fàcils, sense cap investigació o profundització dels fets per tal d'aconseguir un major reconeixement social per part dels nostres superiors?

—L'amistat que surt sovint de la desgràcia.

—¿S'organitzen les festes per venerar o per berenar?

—La negociació no per la pau, sinó per traure'n profit.

—La validesa o no de traure profit de la desgràcia dels altres.

L'AUTOR

Manel Cubedo és actor, director d'escena i autor. També és membre creador de la companyia l'Entaulat-teatre, que es dedica principalment al teatre infantil des de la seua fundació l'any 1974. Ha estrenat més de vint obres teatrals entre les quals cal esmentar: *El drac de l'Albufera*, *Vint mil llegües de viatge submari*, *De la Terra a la Lluna*, *Tirant lo Blanc*, *La Guerra dels mons* i *El vestit nou de l'Emperador*. Aconseguí el premi al millor espectacle infantil del 1979 i el Premi de Teatre Infantil «Diputació de València» l'any 1995.

En l'actualitat té publicats els llibres: *El teatre a la l'escola*, escrit juntament amb Rodolf Sirera, *La Sala Escalante i el Teatre Infantil Valencià*, escrit amb Vicent Vila i Enríque Herreras, *Teatre per a més de quatre*, i l'obra *El drac*.

Ha sigut director de la campanya *El Teatre a l'Escola* de la Generalitat Valenciana i de la campanya *Juguem al Teatre* de la Diputació de València.

També ha realitzat diversos documentals, curtmetratges i ha escrit diversos guions per a la televisió.

L'ILLUSTRADOR

Felip Baldó va nàixer a la Vila Joiosa (la Marina Baixa) i és llicenciat en Belles Arts. Actualment treballa de professor agregat

de batxillerat a l'Institut El Clot de València. Ha guanyat el primer Premi de Dibuix de la Direcció General de Belles Arts, ha estat seleccionat per a la IV Biennial Internacional d'Art d'Eivissa i ha rebut menció d'honor en el X Saló de Març de València.

Encara que ha treballat també la pintura, és en la il·lustració on més s'ha donat més a conèixer i ha il·lustrat, entre altres, els llibres següents: *La raboseta i el rabosot*, *La princesa pitudeta i pansudeta*, *¡Queda't*, *Cocolluç!*, *¡Amunt*, *Lina, amunt!*, *Kabrákán* i *El bagul de les disfresses*. Ha il·lustrat també algunes rondalles d'Enric Valor i és autor del text i les il·lustracions del conte *El Guised fantàstic*.

En Edicions Bromera ha il·lustrat ja el llibre *Viatge al país dels cocòlits*, de la col·lecció «El Micalet Galàctic».

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

Els textos teatrals s'escriuen amb l'objectiu final de poder ser representats en un escenari. Per això, la seua estructura respon, des del principi, a tota una sèrie de necessitats extraliteràries que condicionen la seua personalitat pròpia en relació amb altres gèneres literaris. Però, no obstant això, no hem d'oblidar mai que el gènere dramàtic és també un gènere literari i, en conseqüència, els seus textos poden tenir un valor artístic i informatiu intrínsec a la seua representació escènica.

Per tant és lògic afirmar que els textos teatrals poden i han de ser destinats també a la lectura. Fins i tot, permeten, a més d'una lectura individual com la de qualsevol altre gènere literari, una lectura col·lectiva i participativa realment lúdica i motivadora. Per això, en atenció a aquest principi, la col·lecció «Micalet Teatre» ha optat per separar d'una forma clara les propostes d'escenificació i les propostes de treball sobre el text. Les primeres, destinades a facilitar l'objectiu final de qualsevol text teatral, s'inclouen en el mateix llibre on es publica l'obra. Les segones, que tenen l'objectiu de potenciar i enquadrar la lectura del text en un marc significatiu més ampli i enriquidor, es publiquen en un quadern separat que reserva, al mateix temps, el llibre com un objecte d'oci i de plaer personal.

Hem de tenir en compte que la lectura és en si mateix, una activitat significativa i no necessàriament ha de ser un mitjà per aconseguir altres objectius o una excusa per a treballar matèries diverses. Per això, les activitats que es proposen en aquest quadern de propostes didàctiques estan pensades per a ser utilitzades de forma selectiva i a criteri del mestre o de la mestra quan es veja la possibilitat

d'una explotació i utilització pedagògica col·lectiva del llibre, però no haurien de ser usades mai per a la realització de treballs individuals descontextualitzats o amb una finalitat de control i d'avaluació.

És necessari que les activitats que es plantegen estiguen relacionades entre si i que formen part d'un context atractiu i interessant per a l'alumnat. No és adequat plantejar-les mai com a treballs aïllats, perquè la motivació és un factor important que ha de funcionar en tot moment.

Per això, la proposta didàctica següent s'ha plantejat com una mena de quadern preparatori de cara a una probable escenificació del text. Per aquest motiu, a més de la fitxa de lectura i de les activitats complementàries, s'ha elaborat una fitxa de producció, una fitxa de direcció i una fitxa de plàstica enfocada al seu ús en una possible representació dramàtica.

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

---

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA: .....

AUTOR/A: .....

IL·LUSTRADOR/A: .....

EDICIONS BROMERA

COL·LECCIÓ: ..... Núm: .....

1. Explica breument quin és el tema principal de l'obra.

.....
.....
.....

2. Enumera alguns altres temes o aspectes secundaris de l'obra que consideres interessants.

.....
.....
.....

3. Fes una valoració crítica de l'obra. Enumera els seus aspectes positius i negatius. ¿Recomanes la seua lectura als teus companys o companyes?

.....
.....
.....

4. Redacta una valoració crítica de les il·lustracions. ¿T'agraden o no? ¿Quins aspectes consideres característics de l'il·lustrador?, etc.

.....
.....
.....

5. Realitza una valoració crítica de la publicació. ¿Què et sembla l'edició de l'obra? ¿T'agrada el format del llibre? ¿La seua portada i contraportada? ¿Quina opinió et mereix el paper utilitzat?, etc.

.....
.....
.....

B) FITXA DE PRODUCCIÓ

1. ¿Quina tècnica de representació s'adequaria millor al contingut d'*El drac* o a les vostres possibilitats d'escenificació?

Actors: _____ Titelles: _____ Titelles i ombres: _____ Mixta: _____

Raona la teua resposta.

---

2. ¿En quins espais transcorre l'acció de l'obra? Enumera'ls.

---

3. ¿Quina és l'època en què transcorre l'acció?

---

4. ¿Quants personatges que parlen hi apareixen? Fes-ne una llista amb el seu nom.

5. Classifica els personatges segons la seua importància.

PROTAGONISTES	PRINCIPALS	SECUNDARIS	FIGURANTS

6. Completa la fitxa següent per tal de fer un esquema de producció.

NÚM. ESC.	DECORAT	UTILLATGE	LLUM (dia, nit, etc.)	PERSONATGES

7. L'autor ha escrit aquesta obra segons diu ell mateix en la introducció del llibre, per a ser representada amb titelles i ombres.

¿Quines creus que haurien de ser les escenes amb titelles i quines amb ombres?

TITELLES

OMBRES

.....	.....
.....	.....
.....	.....

8. Fes un esquema dels personatges principals de l'obra segons les característiques amb què els representem.

PERSONATGE	EDAT	VESTUARI (pobre o ric)	ASPECTE (bo, dolent, llast, babau, etc.)
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

9. Fes una distribució del treball per a realitzar la producció tenint en compte que no has de sobrepassar els dos mesos de treball efectiu. És a dir, el màxim de temps disponible, donat que es tracta d'un obra amb titelles, ha de ser de 60 dies.

NÚM DIES

- Crear l'equip base de la producció (director, escenògraf, ajudants, etc.) .....
- Planificació de la producció i creació dels diversos projectes. ....
- Realització de proves amb actors i manipuladors. ....
- Construcció dels materials principals (en cas de ser amb titelles). ....
- Assaig de lectura. ....
- Assaig de moviment. ....
- Assaig de perfeccionament. ....
- Assaig de ritme. ....
- Assaig general. ....
- Representació. ....

10. Escriu una sèrie de frases publicitàries per promocionar l'espectacle.

.....

.....

.....

C) FITXA DE DIRECCIÓ

1. Escriu un resum o sinopsi de cada escena amb un màxim de tres línies. En finalitzar el resum apunta que hi ha d'important a l'escena per ressaltar-ho.

NÚM. ESC.	RESUM O SINOPSI	A RESSALTAR-HI

2. Descriu amb una paraula com creus que són d'aspecte físic i de personalitat els personatges principals de l'obra.

	FÍSIC	PERSONALITAT
El soldat 2 / Caporal		
Drac		
Tender		
Toniquet		
Narrador		
Salomó		
Marieta		

3. Manuel Cubedo, l'autor d'*El drac*, a més dels diàlegs ha escrit també unes acotacions escèniques on s'inclouen apunts sobre els sons i els colps musicals d'ambientació. Tenint en compte tot això, fes una fitxa amb els sons que creus que haurien d'acompanyar l'acció en cada escena.

NÚM. ESC.	TIPUS DE SO	ENTRA EN	DESAPAREIX EN

4. En les acotacions d'*El drac* es descriu molt poc l'ambientació de les escenes. L'autor ho ha fet conscient perquè, normalment, per més indicacions que s'hi fan, els directors i els escenògrafs no solen fer-ne molt de cas. Per això, a l'obra només s'han redactat les indicacions mínimes. No obstant això, si es decideix representar l'obra, aquestes notes sobre l'ambientació són necessàries.

La primera descripció detallada la fa el director per tal de saber com transmetre les seues idees a l'escenògraf.

Juga a ser director teatral i descriu els decorats de les escenes que més t'agraden. Ho has de fer per escrit, sense dibuixar.

5. La documentació sobre l'època és molt important per tal d'explicar als actors les evolucions dels seus personatges.

Busca en els llibres de la biblioteca tot el que trobes sobre els fets històrics que hagen passat durant el temps en què transcorre l'acció de l'obra. Aprofita la mateixa recerca per localitzar imatges en els gravats, els quadres, etc. T'ajudarà a crear una ambientació adequada.

6. Quan parlem expressem idees, sentiments i successos. Nosaltres tenim clar el que diem, però els que ens escolten no sempre ho tenen clar. En moltes ocasions comprenem la intenció d'una frase només pel to de la veu. La manera de parlar aclareix moltes coses.

Estudia els parlaments dels personatges principals i apunta, davant de cada frase, un paraula que definesca el sentiment que creus que ha d'acompanyar-la.

Fixa't en l'exemple:

DRAC. (*Ofès.*) ¿Com? (*Cridant.*) ¡Escolta monyicot! (*Orgullós.*)

Jo sóc un drac molt seriós, la meua reputació està estesa per tot el món, (*Indignat.*) i no deixaré que un caporal de no res pose en dubte la meua hospitalitat. (*Presumptuós.*) Has de saber que nosaltres els dracs tenim per costum portar a la nostra cova gent molt selecta, principalment princeses, (*Amanerat.*) són una debilitat, (*Enfadat.*) i cap d'elles ha tingut cap queixa sobre el nostre comportament. (*Presumptuós.*) Més aviat al contrari, s'han mostrat satisfetes, ja que per regla general han convidat el seu príncep encantador a passar un cap de setmana. (*Subtil.*) De manera que ja saps: si véns a la meua cova, no ho dubtes, jo seré un bon amfitrió i faré els honors que et calen: (*Monstruós.*) ¡et menjaré!

D) FITXA DE PLÀSTICA

1. Busca imatges o fotografies que puguem suggerir-te idees de cara a una adequada ambientació de l'obra i fes-ne una exposició.

2. Dibuixa, amb tota mena de detalls, un dels decorats descrits a l'activitat número 4 de la fitxa de direcció.

3. Investiga sobre l'aspecte físic dels personatges: busca en còmics, revistes, contes, il·lustracions, etc., els rostres que creus que han de tenir els personatges. Després, dibuixa'ls amb el vestuari que consideres adequat.

4. Si has de fer algunes escenes amb ombres, has de posar-te a investigar ara mateix. Fes que la teua habitació o la classe estiga el més aïllada possible de la llum exterior, projecta un reflector de taula sobre una paret, apaga la resta dels llums i col·loca't entre el reflector i la paret. Deixa't portar per la teua pròpia ombra. Després interposa altres elements per tal d'experimentar ombres i figures i, finalment, retalla cartolina i fes figures que et puguem ser vàlides per a representar *El drac*.

5. També has de fer pràctiques amb titelles, de manera que agafa un calcetí i posa-li dos ulls amb paper adhesiu i unes dents amb palets per tal de jugar a representar algunes escenes d'*El drac*. També pots fer el cap dels titelles amb pilotes menudes i el cos amb el cartó cilíndric que sobra en el paper higiènic.

E) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. Comenta el refranys que hi ha a l'obra:

Qui de xicotet furta un ou, de major furta un bou.

Qui no s'arrisca, no pisca.

Qui sembla vents, cull tempestes.

Si vols viure a gust, no prengues cap disgust.

Quan fa vent, s'aventa.

Qui no corre, vola.

Entre amics i soldats, els compliments són excusats.

Quan es té una hora bona, no se senten les roïnes.

Qui no arreplega un fesol, no menja quan vol.

Debades, cap frare pega cabotades, i si les pega, mal pegades.
En aquest món de mones, hi ha més bèsties que persones.

2. Fes una llista amb altres refranys. Pregunta als teus pares o busca'n en llibres i enciclopèdies.

Amb tots els que hi ajunteu a la teua classe, proposa l'elaboració d'un refranyer.

3. L'obra parla d'una València emmurallada. ¿T'imagines viure en una ciutat rodejada de muralles? ¿Saps que a la nostra comunitat encara queden ciutats emmurallades? Investiga i escriu el nom de totes les que descobresques.

4. L'Albufera de València està en un espai natural anomenat la Devesa, que comprén el Saler i el llac. Redacta un petit treball sobre la fauna i la flora d'aquest espai.

5. Fins a l'actualitat el llac ha tingut moltes transformacions i, malauradament, les indústries i els productes agrícoles han posat en perill el seu ecosistema. Elaborar una llista de deu mesures per recuperar i salvar l'equilibri ambiental de l'Albufera. Quan la tingues, la pots enviar amb una carta al president de la Generalitat.

6. Busca informació sobre l'extensió de l'Albufera de València en distintes èpoques històriques. Realitza diversos mapes que mostren la seua evolució.

7. En l'escena III, el Soldat 2 desconfia primer de la veu misteriosa que li parla, però quan sospita que pot canviar-li la sort es torna càndid. ¿Per què creus que les persones esperen sempre un canvi de bona sort? ¿Per què moltes persones són capaces de fer qualsevol cosa per aconseguir més diners o per obtenir un grau de poder major?

Proposa als teus companys i companyes un debat sobre aquests temes.

8. Toniquet ha de fer ús de l'enginy per aconseguir menjar. ¿Creus que si demanara la fruita directament li la donarien?
Raona la teua resposta.

9. *El drac* és una obra basada en el conte de Vicente Blasco Ibañez titulat *El dragón del Patriarca*. Busca informació sobre l'autor, un dels escriptors valencians més famosos. Investiga sobre la seua vida i la seua obra.

10. Marieta conta que les autoritats no creuen la seua història. Aquestes pensen que ha sigut abandonada pels seus pares, perquè no tenen menjar per a donar-li. ¿Sabies que això passava a la València de l'època? Com que a les terres de l'interior hi havia molta misèria, els pares deixaven els seus fills abandonats a les grans ciutats, així, més prompte o més tard, eren adoptats o recollits per a fer de mà d'obra barata. ¿Saps si això passa en l'actualitat en el nostre poble o en altres?

Proposa als teus companys i companyes debatre sobre el tema.

11. Els soldats primer, després l'església i per últim el governador, volen negociar amb el drac, però cadascú tracta de fer una oferta en benefici propi. ¿Creus que el drac és l'únic personatge dolent de l'obra? ¿Creus que els altres personatges estan lliures de pecar? Raona la teua resposta.

12. Busca el conte original en què està inspirada aquesta història —*El dragón del Patriarca*, de Vicente Blasco Ibañez— i enumera les diferències que hi ha en l'argument.

